

Warzone Syrië en de Europese *Jihad* strijders

Het conflict in het Midden-Oosten en de aantrekkingskracht van de Islamitische Staat

Vredesweeklezing, door prof. Maurits Berger, Universiteit Leiden
Deventer, Saxion Hogeschool, 22 september 2015.

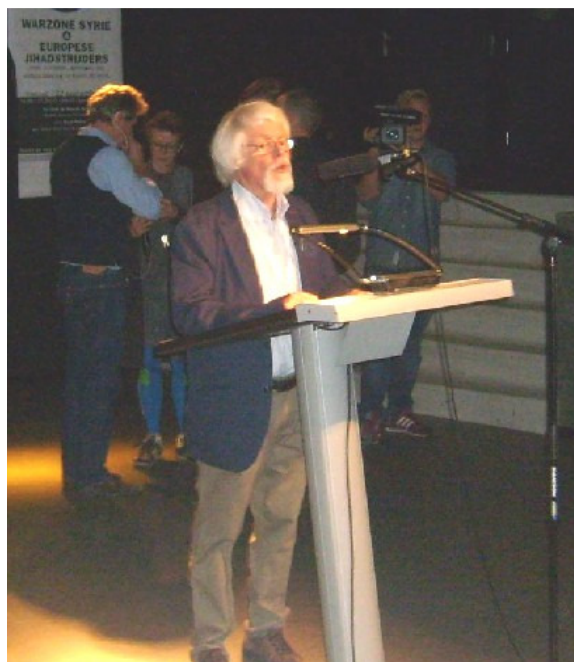
Pax, Ambassade van Vrede Deventer, in samenwerking met *Studium Generale* van Saxion Hogeschool en de Gemeente Deventer.

Welkom

Herman Evers van Pax heet de spreker en de volle grote zaal welkom. In het bijzonder ook wethouder Kolkman en Ruud Wilter, lector-moderator van *Studium Generale*.

De lezing

Maurits Berger: We zien veel geweld, plus vroomheid en massa's in beweging, een unieke combinatie: er gebeurt hier iets.

Islamitisch geweld

“Islamitisch”: de islam kan hier de *oorzaak* zijn van het handelen, of de bron van *rechtvaardiging* van het handelen. Dit laatste is het geval. “Islamitisch geweld”: dit is een recent verschijnsel, vanaf ongeveer 1920.

Tot 1970 was de ondergrond: solidariteit met de Palestijnen. Na 1970 is de strijd religieus geworden. Er ontstond de politieke islam, terwijl in Israël de Joodse *religie* de basis van de strijd werd.

De islamitische zelfmoorden zijn nog recenter. Veertien eeuwen islam en Qur'an kenden dit niet. De eerste zelfmoordaanslag vond plaats in Beiroet in 1983 door *Hezbollah*. Nog recenter is het afsnijden van kelen, echt iets van nu, niet van de islam, niet van de Qur'an; deze stellen respect voor het menselijk leven centraal.

Jeugd

Zowel de staten als de hoofden ervan als de inwoners zijn jeugdig sinds de jaren '50. De bevolking bestaat goeddeels uit jonge mensen ... met hun testosteron. Er kwam meer en beter onderwijs, men leerde lezen, schrijven en denken, men vormde zich zelf een mening. Men zette zich af tegen de overheid en tegen de geestelijkheid en hun eeuwenlange studie. Men ging zelf de Qur'an lezen en interpreteren: een ware revolutie.

Tja, de jeugd: probleem of potentieel? In elk geval met veel energie.

Trends

Er zijn twee nogal strijdige trends aan te wijzen, te weten islamisering en zelfbeschikking, of wel *shari'a* contra democratie.

Islamisering

Staten als Israël en Pakistan zijn begonnen als seculiere staten. In 1970 kwam de omslag naar de religie, vrijwel overal: het christendom in de Verenigde Staten, het jodendom in Israël, de islam in meerdere staten, het hindoeïsme in India, en zo meer. Er komt het verlangen op naar een zuivere godsdienst en een zuivere staat. Toch waren de wetten die er kwamen in feite puur seculier.

Naast deze 'religieuze' kwam ook het feminisme op. Vrouwen gingen de Qur'an lezen en zij merkten dat er toen vrijwel geen onderdrukking was. Vrouwen waren toen handelingsbekwaam en hadden hun eigen vermogen.

Waar komt die onderdrukking dan vandaan? Van dertien eeuwen bestuur door baardige mannen!

Ook de aanvankelijk seculiere conflicten zijn religieus geworden. Als je vecht in de naam van God/Allah/JWH, dan win je. Ook de interne conflicten zijn geïslamiseerd: zie de sunnieten contra de sji'ieten. Men is gaan kijken door die bril. Het is niet meer Irak tegen Iran, maar sunnieten tegen sji'ieten.

Zelfbeschikking

Nu ja, deze trend nam vaak de vorm aan van complottheorieën: 'Wij tegen Het Westen'. Wat we zagen waren jonge staten met jonge dictators, die een stabiele autocratie aanboden in plaats van een stabiele democratie. Deze dictators werden toen gehaat.

Bush vroeg zich af: waarom haten zij ons? Het antwoord is: de VS hebben die dictators gesteund. Ook de VS zagen liever een stabiele autocratie in plaats van een stabiele democratie. Was er wel democratie, zoals bij de verkiezingswinst van Hamas, dan werd dit door het Westen niet geaccepteerd.

Bush dacht toen: OK, dan is er democratie nodig – en die brengen wij er met tanks ... Maar ja, die 'democratie' werd ingevuld als 'Doen jullie nou wat wij, de VS, willen'. De leus werd 'vrijheid' in allerlei talen in die autoritaire staten. Zo ontstond de 'Arabische Lente' op pleinen en in woestijnen.

Waarom gaan de westerse moslims naar de IS?

Er waren in het Westen al lang ‘heilige oorlogen’: in Spanje, tegen het communisme. ‘Wij Nederlanders doen zoiets niet!’ O nee? Denk eens aan de Zouaven die de Heilige Stoel (de paus) gingen beschermen!

De moslim geleerden zien niets in dat moderne kalifaat. Zie de ‘Open Letter to Al-Baghdadi’:

< <http://www.lettertobaghdadi.com> >, de inleiding hierop is in het Nederlands vertaald op

< http://www.tegenwicht.org/64_i_s/brief_aan_de_kalief.htm > [Uw rapporteur FG].

Toch gaan ze, de westerse jongeren. Waarom? Er zijn *pull* en *push* factoren:

Maurits laat filmfragmenten zien van video's uit de IS.

Pull

‘Aantrekking’ die kant op. Die video’s uit de IS! Een man te paard! Goed gekleed, met een hand die één vinger opsteekt: ‘God is één’. Men spreekt er goed *klassiek* Arabisch. Een geromantiseerd beeld – waarop geen vrouw te zien is ...

Dit geeft zingeving: je bent iets! Vechter te paard met geweer, voor De Goede Zaak! Avontuur!

Dan die mooie traditie, te zien in de *soaps* die massaal in de *ramadan* gezien worden. Tradities? Eerder een moderne uitvinding! Romantisch!

Op dus naar “ons thuisland” – net zoals de Joden naar het hunne – waar we eindelijk vrij zijn van *vernedering*, een standaardwoord in de Arabische wereld. Wat ook aantrekt is het onrecht dat gevoeld wordt in het Midden Oosten met zijn dictators en hun geheime politie. Vreemd? Nee: de Eerste Wereldoorlog trok al veel vrijwillige strijders aan; denk ook aan Chili en aan Zuid Afrika: idealisme!

Deze idealistische jongeren komen echter terecht in een bad van geweld, al vanaf Saddam Hussein, na hem in een sfeer van wraak, nu in Syrië. Dit geweld is zeker niet islamitisch, het is juist in strijd ermee.

Het Westen reageert dan ook nog selectief: wel tegen de IS, niet tegen Assad, niet tegen het Israëlische geweld in de Gazastrook.

De Islamitische Staat trekt dan aan – als een utopie, wat het is. Het is geen klassiek maar een nieuw modern woord: “Islamitische Staat”; eerder bestond dit begrip niet eens. Het wordt nu ook niet positief ingevuld, met wat het wel is, maar negatief: met wat het niet is. Bedoeld is: een *rechtvaardige* staat – in feite een utopie.

Wat ook aantrekt is de apocalyptische visie. Zie eens, de oude religieuze profetieën worden nu werkelijkheid. De grote eindstrijd, voorspeld zich af te spelen in Syrië, speelt zich ‘dus’ nu daar af. Daar moeten we dus zijn!

Push

‘Wegduwen’: zij voelen zich hier niet welkom. Mogen wij hier wel zijn? Willen jullie hier wel zijn? Al die discriminatie op de arbeidsmarkt! Die anti-islam-stemming hier, sterk bevorderd door de heer Wilders! Die weerstand tegen hoofddoekje, sluier, *niqab* ... Maurits: “Laat ze toch, die meiden!”

Hebben wij wel een identiteit hier, of moeten we alleen maar assimileren met ‘de Nederlandse identiteit’ – bestaat die wel? Wat is die dan? Prinses, nu koningin, Maxima was ‘m nog niet tegengekomen.

Wat ook sterk gevoeld wordt is het meten met twee maten in het Westen, bijvoorbeeld wel vrijheid van meningsuiting, behalve dan in bepaalde cartoons. Rappers zingen hier uitdagend over. Zijn wij wel van Nederland, horen wij er wel bij? Worden *nij* wel beschermd, wie beschermt *ons*? ‘Wij’ tegen ‘Zij’.

Discussie

Vraag: Wij zijn toch ook bevrijd door de VS, van Hitler? De VS bevrijdde Irak toch van Saddam Hussein?

Antwoord: Bevrijd? De VS ontsloegen ‘iedereen’, schiepen een forse werkloosheid. De VS grepen niet in bij vernietiging van musea en oudheden. Er ging te veel mis. Men *voelde* zich niet vrij in Irak.

Vraag: Waarom alleen ‘islamisering’? Er zijn toch nog heel veel andere religies?

Antwoord: Dit klopt. Zie maar de VS, Israël, Afrika, India. Daarom spreek ik van ‘religieuzeering’.

Vraag: Hoe ziet u de toekomst?

Antwoord: Die twee trends gaan gewoon door. Ik ben nu pessimistisch: men vecht elkaar daar kapot. Op langere termijn is mijn enige hoop: een duurzame islam.

Vraag: Hebben ze daar dan geen Verlichting gehad, zoals het christendom hier?

Antwoord: Jawel, in de twaalfde eeuw; alleen zijn beide verlichtingen niet vergelijkbaar, beide zijn uniek. Zelfs nu vindt er iets van een revolutie of Verlichting plaats, sinds de mensen zelf de Qur’an zijn gaan lezen en interpreteren, net zoiets als hier in de Reformatie is gebeurd: zelf de Bijbel gaan lezen.

Vraag: Wat hebben wij daar te doen?

Antwoord: zelf hebben wij geen belangen daar, waar men elkaar kapot vecht, anders dan humaniteit. Op die onthoofdingsvideo’s moeten wij wel reageren, al is het alleen al onder de binnenlandse druk die daardoor ontstaat.

Wat hebben we daar te doen? De opvang van al die vluchtelingen in ‘kampen’: complete steden, daar.

Vraag: Waarom zie je in het nieuws alleen de ellende, niet wat daar aan goeds gebeurt?

Antwoord: Dit is inderdaad zo. Er is ook een praktische reden: journalisten mogen er (in de IS) vaak niet komen. Er komen kost ook veel reizen, dus veel tijd en geduld.

Vraag: Vluchtelingen opvangen ... Saoedi-Arabië en Koeweit nemen zelf geen vluchtelingen op. Waarom eigenlijk niet?

Antwoord: Arabië is niet één éénvormig gebied. Ook in die regio is er verzet tegen het niet opnemen van vluchtelingen. Anderen willen ze niet: het zijn ‘engerikken die alleen maar rommel en rotzooi maken’.

Vraag: Er was muziek bij die filmpjes – in de islam is muziek toch verboden?

Antwoord: Verboden, ja, voor vermaak; niet ter lering.

Vraag/opmerking: Ook de moslims hier op de Hogeschool zeggen ‘Dit is mijn islam niet’. Zij seculariseren – of zij gaan weg.

Antwoord: De moslimgemeenschap hier is heel bezorgd over haar zo ineens vertrokken kinderen. Maar men, ouders, schaamt zich, gaat dus niet naar de politie.

Vraag: Er komen ook moslims hier weer terug. Waarom?

Antwoord: Wij kennen hier maar enkele verhalen over. Deze luiden dat men teleurgesteld is over wat men daar aantrof. Ja, laten deze verhalen juist wel verteld worden!

Vraag: Wij krijgen hier op de Hogeschool ook les over staatsvorming, ook over de IS, iets waar de moslimstudenten druk mee bezig zijn – wij niet – waarom eigenlijk niet?

Antwoord: Omdat ‘wij’ zeggen: ‘Ze zijn gek daar!’ Dit, terwijl ‘zij’ geloven in de utopie – zie de *pull* factoren die ik genoemd heb.

Vraag: De islamisering groeit en veel Nederlanders zijn daar tegen. Loopt dit niet uit de hand? Moeten wij ons ook aanpassen?

Antwoord: Raak niet in paniek als er ‘iets islamitisch’ gebeurt: stel vragen, spreek de mensen aan! De antwoorden zullen je meevallen! Of ze leggen interne tegenstellingen bloot, bijvoorbeeld die ‘democratische’ benoeming van ... dictators. Zegt men tegen democratie te zijn? Vraag waar men dan *precies* tegen is.

Vraag: Vóór ISIS/IS was er al oorlog in Syrië. Wat is de rol van de Russen daar? Welke geopolitieke factoren spelen daar?

Antwoord: Syrië was al een paria in die regio. Het zocht steun bij Rusland. Als nu de regering Assad valt, dan vreest Rusland ‘onrust in de achtertuin’. Pal daarnaast ligt immers de Kaukasus.

Vraag: Er zijn ook ‘oude’ en ‘gewone’ moslims, redelijk modern, niet fanatiek. Vindt ook daar een renaissance plaats?

Antwoord: Jawel, die vindt zelfs in Iran plaats: een proces van secularisering – juist in Iran, waar het volk tegenover de overheid staat. Het volk zegt: ‘Blijf van mijn islam af!’ Er zijn veel andere oude controversen, zoals die van Turkije tegenover Iran.

Vraag: Waarom is er geen IS in Turkije?

Antwoord: Het is, net zoals Iran, een al lang bestaande staat, met een vrij sterke traditie van secularisering. Sommigen vinden die dan weer te ver gaan en gaan er tegen protesteren.

Slot

Als laatste krijgt **de wethouder** het woord:

Wij, hier in Deventer, praten juist wel met onze Turkse Nederlanders, bijvoorbeeld over de discriminatie op de arbeidsmarkt, waar wij ook met het bedrijfsleven praten. Ik zeg dan: wees gerust trots op je eigen geschiedenis, je migratiegeschiedenis en jullie groei in welvaart waar jullie kinderen van profiteren.

Maurits antwoordt:

Er zijn weinig goede voorbeelden. U vertelt er een nieuw goed voorbeeld bij. Jammer genoeg zet Nederland vaak genoeg de sociaal-economische bril op en is kijken naar ‘de regels’ vaak een standaardreactie. Ik zeg: treedt liever in echte dialoog en zet de culturele bril op.

Migranten ... er zijn hier véél meer migranten: kijk maar eens naar je (over)grootouders!